

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (dešimtoji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. gegužės 30 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Darbuotojų migrantų socialinė apsauga – Socialinės apsaugos sistemų koordinavimas – Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 – Materialinė taikymo sritis – 3 straipsnis – Pagal 9 straipsnį teikiami valstybių narių pareiškimai – Pereinamojo laikotarpio pensija – Kvalifikavimas – Įstatymų numatytos paankstinto išėjimo į pensiją sistemos – Laikotarpių sumavimo nuostatos netaikymas pagal 66 straipsnį“

Byloje C-517/16

dėl *Sąd Apelacyjny w Gdańsku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych* (Gdanskio apeliacinis teismas, III-iasis darbo ir socialinio draudimo bylų skyrius, Lenkija) 2016 m. rugsėjo 20 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2016 m. spalio 4 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Stefan Czerwiński

prieš

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku

TEISINGUMO TEISMAS (dešimtoji kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininko pareigas einantis A. Borg Barthet, teisėjai M. Berger ir F. Biltgen (pranešėjas),

generalinis advokatas E. Tanchev,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku*, atstovaujamos *radca prawny* A. Bołtruczyk,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,
- Danijos vyriausybės, atstovaujamos J. Nymann-Lindegren, M. N. Lyshøj ir C. Thorning,
- Europos Parlamento, atstovaujamo A.-M. Dumbrăvan ir A. Pospíšilová Padowska,
- Europos Sąjungos Tarybos, atstovaujamos A. Norberg ir K. Pleśniak,

* Proceso kalba: lenkų.

– Europos Komisijos, atstovaujamos D. Martin ir A. Szmytkowska,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 72 klaidų ištaisymas OL L 188, 2013, p. 10), iš dalies pakeisto 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 465/2012 (OL L 149, 2012, p. 4) (toliau – Reglamentas Nr. 883/2004), 1, 3 ir 9 straipsnių išaiškinimo ir jo 66 straipsnio galiojimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Stefan Czerwiński ir *Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku* (Socialinio draudimo tarnybos Gdanskio skyrius, Lenkija, toliau – ZUS) ginčą dėl to, kad ši tarnyba, spręsdama dėl pereinamojo laikotarpio pensijos suteikimo, atsisakė atsižvelgti į įmokų mokėjimo laikotarpius, per kuriuos suinteresuotasis asmuo vykdė veiklą kitose Europos Sąjungos arba Europos ekonominės erdvės (EEE) valstybėse narėse.

Teisinis pagrindas

Europos ekonominės erdvės susitarimas

- 3 1992 m. gegužės 2 d. Europos ekonominės erdvės susitarimo (OL L 1, 1994, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 52 t., p. 3) 29 straipsnyje nustatyta:

„Kad užtikrintų laisvą darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų judėjimą, Susitariančiosios Šalys socialinės apsaugos srityje priima nuostatas, kaip darbuotojams bei savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų išlaikytiniams užtikrinti, kaip numatyta VI priede, visų pirma:

- a) pagal keleto valstybių įstatymus nustatomų visų prilyginamųjų laikotarpių sudėtį, kad jie įgytų ir išlaikytų teisę į socialines išmokas ir kad būtų galima apskaičiuoti tų išmokų dydį;
 - b) socialinių išmokų mokėjimą asmenims, gyvenantiems Susitariančiųjų Šalių teritorijose.“
- 4 Europos ekonominės erdvės susitarimo VI priedo, iš dalies pakeisto 2011 m. liepos 1 d. EEE Jungtinio komiteto sprendimu Nr. 76/2011 (OL L 262, 2011, p. 33), I dalyje „Bendras socialinės apsaugos koordinavimas“ nurodytas Reglamentas Nr. 883/2004 ir jo vėlesni pakeitimai.

Sąjungos teisė

- 5 Reglamento Nr. 883/2004 33 konstatuojamoje dalyje nurodyta:

„Į šio reglamento taikymo sritį būtina įtraukti įstatymų numatytas paankstinto išėjimo į pensiją sistemas ir taip garantuoti tiek vienodą požiūrį, tiek ir galimybę perkelti atitinkamam asmeniui paankstinto išėjimo į pensiją išmokas ir skirti išmokas šeimai bei sveikatos priežiūros išmokas pagal

šio reglamento nuostatas; tačiau laikotarpių sumavimo nuostata neturėtų būti taikoma [teisei į šias išmokas įgyti], kadangi įstatymų numatytas paankstinto išėjimo į pensiją sistemas turi tik labai nedaug valstybių narių.“

- 6 Šio reglamento 1 straipsnis „Apibrėžimai“ suformuluotas taip:

„Šiame reglamente:

<...>

- x) „priešpensinė išmoka“ – visos išmokos pinigais, išskyrus bedarbio pašalpą arba ankstyvą senatvės išmoką, kurios skiriamos nuo tam tikro amžiaus darbuotojams, sumažinusiems veiklos krūvį, nutraukusiems arba sustabdžiusiems atlygintiną darbinę veiklą nesukakus amžiaus, suteikiančio teisę gauti senatvės arba ankstyvą ištarnauto laiko pensiją, ir kurių gavimas nepriklauso nuo to, ar atitinkamas asmuo yra kompetentingos valstybės įdarbinimo tarnybų žinioje; „ankstyva senatvės išmoka“ – išmoka, mokama nesukakus nustatyto senatvės pensijos amžiaus, kuri sukakus minėtą amžių mokama toliau arba pakeičiama kita senatvės išmoka;

<...>“

- 7 Minėto reglamento 3 straipsnio „Taikymo sritys“ 1 dalyje nustatyta:

„Šis reglamentas taikomas visiems teisės aktams, kurie apima šias socialinės apsaugos sritis:

<...>

- d) senatvės išmokas;

<...>

- i) priešpensines išmokas;

<....“

- 8 To paties reglamento 6 straipsnis suformuluotas taip:

„Jeigu šiame reglamente nenumatyta kitaip, valstybės narės, pagal kurios teisės aktus:

- teisės į išmokas įgijimas, išsaugojimas, pratęsimas arba atgavimas,
- teisės aktų taikymas, arba
- galimybė apsidrausti privalomu, neprivalomu nuolatiniu arba savanorišku draudimu arba būti atleistas nuo jo,

priklauso nuo draudimo, darbo pagal darbo sutartį, savarankiško darbo arba gyvenimo laikotarpių, kompetentinga įstaiga įskaito reikiamo dydžio draudimo, darbo pagal darbo sutartį, savarankiško darbo ir gyvenimo laikotarpius, įgytus pagal bet kurios kitos valstybės narės teisės aktus, tartum jie būtų įgyti pagal jos teisės aktus.“

9 Reglamento Nr. 883/2004 9 straipsnyje nustatyta:

„1. Valstybės narės raštu praneša Europos Komisijai apie 1 straipsnio 1 punkte nurodytus pranešimus, 3 straipsnyje nurodytus teisės aktus ir sistemas, pagal 8 straipsnio 2 dalies reikalavimus sudarytas konvencijas, 58 straipsnyje nurodytas minimalias išmokas ir 65a straipsnio 1 dalyje nurodytos draudimo sistemos nebuvimą, taip pat apie vėlesnius esminius jų pakeitimus. Tokiuose pranešimuose nurodoma data, nuo kurios šis reglamentas bus taikomas valstybių narių pranešimuose nurodytomis sistemoms.

2. Šie pranešimai kasmet pateikiami Europos Komisijai ir skelbiami viešai tiek, kiek tai yra būtina.“

10 Kaip nurodyta šio reglamento 66 straipsnyje, „[j]eigu pagal taikomus teisės aktus teisė į priešpensines išmokas priklauso nuo draudimo, darbo pagal darbo sutartį arba savarankiško darbo laikotarpių įgijimo, 6 straipsnio nuostatos netaikomos“.

Lenkijos teisė

11 Remiantis 2008 m. gruodžio 19 d. suvestinės redakcijos *Ustawa o emeryturach pomostowych* (Įstatymas dėl pereinamojo laikotarpio pensijų, *Dz. U.*, 2015, pozicija 965, (toliau – Įstatymas dėl pereinamojo laikotarpio pensijų) 3 straipsnio 1 dalimi, darbas ypatingomis sąlygomis – tai darbas, susijęs su rizikos veiksniais, kurie, labai tikėtina, su amžiumi gali lemti nuolatinius sveikatos sutrikimus, atliekamas ypatingomis darbo aplinkos sąlygomis, kurias lemia gamtos jėgos arba technologiniai procesai, dėl kurių, nepaisant to, kad yra taikomos techninės, organizacinės ir medicininės profilaktikos priemonės, darbuotojams keliama reikalavimai, viršijantys jų pajėgumus, ribotus dėl senėjimo proceso dar prieš pasiekiant pensinį amžių, todėl jiems tampa sunkiau dirbti einant ligšiolines pareigas. Ypatingomis sąlygomis atliekamų darbų sąrašas pateikiamas šio įstatymo I priede.

12 Minėto įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje ypatingo pobūdžio darbas apibrėžiamas kaip darbas, reikalaujantis ypatingos atsakomybės ir ypatingų psichofizinių pajėgumų, kurio tinkamo atlikimo galimybė, nekeliant grėsmės visuomenės saugumui, įskaitant kitų žmonių sveikatą ir gyvybę, mažėja prieš pasiekiant pensinį amžių dėl psichofizinių pajėgumų pablogėjimo, susijusio su senėjimo procesu. Ypatingo pobūdžio darbų sąrašas pateiktas to paties įstatymo II priede.

13 Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio pensijų 4 straipsnyje nurodytos sąlygos, kurias reikia įvykdyti norint pasinaudoti teise į pereinamojo laikotarpio pensiją. Šią teisę turi darbuotojas, kuris:

„1) gimė po 1948 m. gruodžio 31 d.;

2) bent 15 metų dirbo ypatingomis sąlygomis arba ypatingo pobūdžio darbą;

3) sulaukė nustatyto amžiaus: moteris – bent 55 metus, vyras – bent 60 metų;

4) įrodo įmokų mokėjimo (stažo) ir nemokėjimo laikotarpį, <...>, kuris moterims yra bent 20 metų, o vyrams – bent 25 metai;

5) iki 1999 m. sausio 1 d. dirbo darbą ypatingomis sąlygomis arba ypatingo pobūdžio darbą, kaip tai suprantama pagal Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio pensijų 3 straipsnio 1 ir 3 dalis arba 1998 m. gruodžio 17 d. [*Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych* (Įstatymas dėl Socialinio draudimo fondo pensijų ir rentų, *Dz. U.*, 2016, pozicija 887)] 32 ir 33 straipsnius;

6) po 2008 m. gruodžio 31 d. dirbo darbą ypatingomis sąlygomis arba ypatingo pobūdžio darbą, kaip tai suprantama pagal Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio pensijų 3 straipsnio 1 ir 3 dalis;

7) darbo santykiai su juo buvo nutraukti.“

- 14 Pagal Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio pensijų 8 straipsnį darbuotojas, dirbantis darbą ypatingomis sąlygomis, nurodytą šio įstatymo I priedo 20, 22 ir 32 punktuose, ir tenkinantis 4 straipsnio 1 ir 4–7 punktuose apibrėžtas sąlygas, įgyja teisę į pereinamojo laikotarpio pensiją, jeigu sulaukė nustatyto amžiaus (moteris – bent 50 metų, vyras – bent 55 metus) ir jo darbo šiomis ypatingomis sąlygomis laikotarpis yra bent 10 metų.
- 15 Remiantis šio įstatymo 16 straipsniu, teisė į pereinamojo laikotarpio pensiją išnyksta likus dienai iki teisės į senatvės pensiją įgijimo pagal socialinio draudimo institucijos arba kitos atskiruose teisės aktuose nurodytos pensijų ir rentų institucijos sprendimą, teisės turėtojai pasiekus pensinį amžių arba teisės turėtojai mirus.
- 16 Įstatymo dėl Socialinio draudimo fondo pensijų ir rentų (toliau – Pensijų įstatymas) 6 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Įmokų mokėjimo laikotarpį sudaro:

1) draudimo laikotarpiai,

<...>

2. Įmokų mokėjimo laikotarpiais taip pat laikomi atitinkami laikotarpiai iki 1991 m. lapkričio 15 d., už kuriuos buvo sumokėtos socialinio draudimo įmokos arba jos nebuvo privalomos, t. y.:

1) netrumpesni nei 15 m. darbo laikotarpiai:

<...>

d) užsienyje dirbusių Lenkijos piliečių atveju: išdirbti pas kitus užsienio darbdavius, jeigu per darbo užsienyje laikotarpį, įmokos buvo mokamos Lenkijos socialinio draudimo sistemai; <...>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 17 1951 m. sausio 1 d. gimęs S. Czerwiński įrodė 23 m. ir 6 mėn. įmokų mokėjimo (stažo) ir nemokėjimo Lenkijoje laikotarpį.
- 18 Be to, 2005–2011 m. jis dirbo Vokietijoje laivo antruoju mechaniku, o Norvegijoje – laivo vyr. mechaniku. Profesinės veiklos laikotarpiu jis mokėjo įmokas atitinkamai Vokietijos ir Norvegijos socialinio draudimo institucijoms.
- 19 2013 m. birželio 12 d. suinteresuotasis asmuo pateikė ZUS prašymą skirti pereinamojo laikotarpio pensiją.
- 20 2013 m. liepos 31 d. sprendimu ZUS atmetė jo prašymą motyvuodamas tuo, kad suinteresuotasis asmuo neįrodė 2009 m. sausio 1 d. turėjęs 15 metų darbo ypatingomis sąlygomis arba ypatingo pobūdžio darbo stažą, kaip tai suprantama pagal Pereinamojo laikotarpio pensijų įstatymo 3 straipsnio 1 ir 3 dalis, taip pat neįrodė pagal tą patį įstatymą reikalaujamo 25 metų įmokų mokėjimo ir nemokėjimo laikotarpio.
- 21 S. Czerwiński šį sprendimą apskundė.

- 22 2015 m. sausio 28 d. sprendimu *Sąd Okręgowy w Gdańsku VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych* (Gdanskio apygardos teismas, VII-asis darbo ir socialinio draudimo bylų skyrius) šį skundą atmetė. Anot šio teismo, S. Czerwiński įrodė turintis 15 metų darbo ypatingomis sąlygomis stažą, reikalaujamą pagal įstatymą, tačiau jis negali remtis 25 m. įmokų mokėjimo laikotarpiu, nes šiuo tikslu negalima atsižvelgti į užsienyje mokėtų įmokų laikotarpius.
- 23 *Sąd Apelacyjny w Gdańsku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych* (Gdanskio apeliacinis teismas, III-asis darbo ir socialinio draudimo bylų skyrius, Lenkija), nagrinėjančiam S. Czerwiński apeliacinį skundą dėl šio teismo sprendimo, kyla abejonų dėl pereinamojo laikotarpio pensijos kvalifikavimo.
- 24 Nors iš Lenkijos institucijų pranešimo, pateikto pagal Reglamento Nr. 883/2004 9 straipsnį, matyti, kad pereinamojo laikotarpio pensijos patenka į priešpensinių išmokų kategoriją, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar šios pensijos neturėtų būti laikomos senatvės išmokomis. Šiomis aplinkybėmis teismas mano, kad reikėtų nustatyti, ar išmokos priskyrimas prie vienos iš socialinio draudimo sričių, išvardytų Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnyje, kuri atliko kompetentinga nacionalinė institucija atitinkamame valstybės narės pagal minėto reglamento 9 straipsnį teiktiname pranešime, yra galutinis, ar vis dėlto jį gali vertinti nacionaliniai teismai.
- 25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad tuo atveju, jeigu pereinamojo laikotarpio pensija būtų kvalifikuojama kaip senatvės išmoka, būtų taikoma Reglamento Nr. 883/2004 6 straipsnyje numatyta laikotarpių sumavimo nuostata.
- 26 Vis dėlto jeigu pereinamojo laikotarpio pensija turi būti priskirta prie priešpensinių išmokų kategorijos, kyla klausimas, ar laikotarpių sumavimo nuostatos netaikymas, išplaukiantis iš Reglamento Nr. 883/2004 66 straipsnio, suderinamas su socialinės apsaugos tikslu, kylančiu iš SESV 48 straipsnio a punkto.
- 27 Šiomis aplinkybėmis *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:
- „1. Ar pagal Reglamento Nr. 883/2004 9 straipsnį pateiktame valstybės narės pranešime nurodytą išmokos priskyrimą prie konkrečios šio reglamento 3 straipsnyje minimos socialinės apsaugos srities gali vertinti nacionalinė institucija arba teismas?
2. Ar pereinamojo laikotarpio pensija, numatyta [Įstatyme dėl pereinamojo laikotarpio pensijų], yra senatvės išmoka, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalies d punktą?
3. Ar netaikant draudimo laikotarpių sumavimo principo (Reglamento Nr. 883/2004 66 straipsnis ir 33 konstatuojamoji dalis) priešpensinėms išmokoms socialinės apsaugos srityje įgyvendinama socialinės apsaugos funkcija, kylanti iš [SESV] 48 straipsnio a punkto?“

Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

- 28 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar socialinės išmokos priskyrimas prie konkrečios Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnyje minimos socialinės apsaugos srities, kuri atlieka kompetentinga nacionalinė institucija pranešime, valstybės narės teikiamame pagal minėto reglamento 9 straipsnio 1 dalį, yra galutinis, ar vis dėlto jį gali vertinti nacionaliniai teismai.

- 29 Dėl pranešimo, teikiamo pagal Reglamento Nr. 883/2004 9 straipsnio 1 dalį, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad valstybės narės yra įpareigosios pranešti apie socialinės apsaugos teisės aktus ir sistemas, patenkančius į šio reglamento, kurį jos turi vykdyti, laikydamosi ESS 4 straipsnio 3 dalies reikalavimų, materialinę taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2016 m. kovo 3 d. Sprendimo *Komisija / Malta*, C-12/14, EU:C:2016:135, 36 punktą).
- 30 Iš ESS 4 straipsnio 3 dalyje nustatyto lojalaus bendradarbiavimo principo matyti, kad kiekviena valstybė narė, siekdama pateikti pranešimą pagal Reglamento Nr. 883/2004 9 straipsnio 1 dalį, turi atlikti kruopštų savo pačios socialinės apsaugos sistemų tyrimą ir, kai jį pabaigs, prireikus pranešti, kad jos patenka į šių reglamentų taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2016 m. kovo 3 d. Sprendimo *Komisija / Malta*, C-12/14, EU:C:2016:135, 37 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 31 Taigi toks pranešimas sukuria prezumpciją, kad nacionalinės teisės aktai, apie kuriuos buvo pranešta pagal Reglamento Nr. 883/2004 9 straipsnį, patenka į materialinę šio reglamento taikymo sritį ir iš principo saisto kitas valstybes nares (2016 m. kovo 3 d. Sprendimo *Komisija / Malta*, C-12/14, EU:C:2016:135, 38 punktas).
- 32 Tai, kad įstatymas ar kitas nacionalinės teisės aktas nebuvo paminėtas Reglamento Nr. 883/2004 9 straipsnyje numatyta pranešime, savo ruožtu savaime nereiškia, jog šis įstatymas ar kitas teisės aktas nepatenka į minėto reglamento taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 1996 m. liepos 11 d. Sprendimo *Otte*, C-25/95, EU:C:1996:295, 20 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją ir 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Hliddal ir Bornand*, C-216/12 ir C-217/12, EU:C:2013:568, 46 punktą).
- 33 Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad skirstymas į išmokas, nepatenkančias į Reglamento Nr. 883/2004 taikymo sritį, ir išmokas, patenkančias į jo taikymo sritį, iš principo grindžiamas esminiais kiekvienos išmokos elementais, būtent – jos paskirtimi ir skyrimo sąlygomis, o ne aplinkybe, ar ši išmoka pagal nacionalinės teisės aktus pripažįstama socialinės apsaugos išmoka (1985 m. kovo 27 d. Sprendimo *Scrivner ir Cole*, 122/84, EU:C:1985:145, 18 punktas; 1996 m. liepos 11 d. Sprendimo *Otte*, C-25/95, EU:C:1996:295, 21 punktas ir 1998 m. kovo 5 d. Sprendimo *Molenaar*, C-160/96, EU:C:1998:84, 19 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 34 Bet kuriuo atveju tam, kad patektų į Reglamento Nr. 883/2004 taikymo sritį, nacionalinės teisės aktas turi turėti sąsają su viena iš minėto reglamento 3 straipsnio 1 dalyje išvardytų rizikų (šiuo klausimu žr. 1985 m. kovo 27 d. Sprendimo *Scrivner ir Col*, 122/84, EU:C:1985:145, 19 punktą ir 1996 m. liepos 11 d. Sprendimo *Otte*, C-25/95, EU:C:1996:295, 22 punktą).
- 35 Šiuo atveju, kiek tai susiję su prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimu, ar nagrinėjama išmoka turi būti kvalifikuojama kaip priešpensinė išmoka ar kaip senatvės išmoka, neginčytina, kad ši išmoka turi sąsają su viena iš Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalyje išvardytų rizikų.
- 36 Vis dėlto, jeigu kyla abejonių dėl socialinės išmokos kvalifikavimo, kurį atliko kompetentinga nacionalinės institucija pareiškime, pateiktame pagal Reglamento Nr. 883/2004 9 straipsnį, ši pranešimą pateikusi valstybė narė turi persvarstyti jo pagrįstumą ir prireikus jį iš dalies pakeisti (pagal analogiją žr. 2016 m. kovo 3 d. Sprendimo *Komisija / Malta*, C-12/14, EU:C:2016:135, 39 punktą).
- 37 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad nacionaliniam teismui, į kurį kreiptasi dėl ginčo, susijusio su nacionalinės teisės aktu, gali bet kada tekti spręsti jo nagrinėjamoje byloje ginčijamą išmokos kvalifikavimo klausimą ir prireikus kreiptis į Teisingumo Teismą su atitinkamu prejudiciniu klausimu, kad galėtų nustatyti, ar šis teisės aktas patenka į Reglamento Nr. 883/2004 materialinę taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2016 m. kovo 3 d. Sprendimo *Komisija / Malta*, C-12/14, EU:C:2016:135, 43 punktą).

- 38 Kadangi socialinės išmokos, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 883/2004, kvalifikavimą turi savarankiškai ir atsižvelgdamas į esminius aptariamos socialinės išmokos elementus atlikti atitinkamas nacionalinis teismas – prireikus kreipdamasis į Teisingumo Teismą su prejudiciniu klausimu – socialinių išmokų klasifikavimas, kurį atlieka kompetentinga nacionalinė institucija pagal minėto reglamento 9 straipsnį pateikdama pranešimą, negali būti galutinis.
- 39 Pagrindiniam Reglamento Nr. 883/2004 tikslui – užtikrinti socialinės apsaugos sistemų koordinavimą įgyvendinant laisvą darbuotojų judėjimą ir kartu garantuoti vienodą požiūrį atsižvelgiant į skirtingus nacionalinės teisės aktus – būtų labai pakenkta, jeigu kiekviena valstybė narė galėtų savo nuožiūra nustatyti minėto reglamento taikymo sritį, neįtraukdama tam tikrų socialinių išmokų į pranešimą arba, priešingai, jas įtraukdama.
- 40 Taigi į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad socialinės išmokos priskyrimas prie konkrečios Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnyje minimos socialinės apsaugos srities, kurį atlieka kompetentinga nacionalinė institucija pranešime, valstybės narės teikiamame pagal minėto reglamento 9 straipsnio 1 dalį, nėra galutinis. Socialinės išmokos kvalifikavimą gali savarankiškai ir atsižvelgdamas į esminius aptariamos socialinės išmokos elementus atlikti atitinkamas nacionalinis teismas – prireikus kreipdamasis į Teisingumo Teismą su prejudiciniu klausimu.

Dėl antrojo prejudicinio klausimo

- 41 Antruoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar pereinamojo laikotarpio pensija turi būti laikoma „senatvės pensija“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalies d punktą, ar „priešpensinė išmoka“, kaip ji suprantama pagal tos paties reglamento 3 straipsnio 1 dalies i punktą.
- 42 Pirmiausia pažymėtina, kad atsakymas į šį klausimą turi lemiamos reikšmės prašymo skirti pereinamojo laikotarpio pensiją nagrinėjimui. Jeigu ši pensija laikytina „senatvės pensija“ ir atsižvelgiant į tai, kad tokios išmokos skyrimas priklauso nuo draudimo, darbo pagal darbo sutartį, savarankiško darbo arba gyvenimo laikotarpių, pagal Reglamento Nr. 883/2004 6 straipsnį, kompetentinga valstybės narės institucija turi įskaityti visus laikotarpius, įgytus pagal bet kurios kitos valstybės narės – netgi kitos EEE valstybės narės – teisės aktus, tartum jie būtų įgyti šios įstaigos valstybėje narėje. Tačiau jeigu ši pensija kvalifikuotina kaip „priešpensinė išmoka“, Reglamento Nr. 883/2004 66 straipsnis užkerta kelią šio reglamento 6 straipsnyje numatytos laikotarpių sumavimo nuostatos taikymui.
- 43 Kalbant apie pagrindinėje byloje aptariamos išmokos pobūdžio nustatymą, primintina, kad, remiantis nusistovėjusia jurisprudencija, išmokos priskiriamos prie socialinės apsaugos išmokų, jei, nepaisant skirtingų nacionalinės teisės aktų ypatumų, laikomos to paties pobūdžio išmokomis, kai jų tikslas ir paskirtis, apskaičiavimo bazė ir skyrimo sąlygos yra identiški. Tačiau išmokų klasifikavimo tikslais esminiais elementais negali būti laikomi vien formalūs požymiai (šiuo klausimu žr. 1983 m. liepos 5 d. Sprendimo *Valentini*, 171/82, EU:C:1983:189, 13 punktą; 2006 m. liepos 18 d. Sprendimo *De Cuyper*, C-406/04, EU:C:2006:491, 25 punktą ir 2008 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Petersen*, C-228/07, EU:C:2008:494, 21 punktą).
- 44 Tais atvejais, kai turi būti atskirtos skirtingų kategorijų socialinės apsaugos išmokos, Teisingumo Teismas yra nurodęs, jog reikia atsižvelgti į riziką, dėl kurios mokama kiekviena išmoka (2016 m. liepos 18 d. Sprendimo *De Cuyper*, C-406/04, EU:C:2006:491, 27 punktas ir 2013 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Hliddal ir Bornand*, C-216/12 ir C-217/12, EU:C:2013:568, 52 punktas).
- 45 Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalies d punkte numatytoms senatvės išmokoms iš esmės būdinga tai, kad jomis siekiama užtikrinti pragyvenimo lėšų asmenims, kurie, sulaukę tam tikro amžiaus, nustoja dirbti ir nebeprivalo registruotis darbo biržoje kaip pasirengę dirbti (1983 m. liepos 5 d. Sprendimo *Valentini*, 171/82, EU:C:1983:189, 14 punktas).

- 46 Priešpensinės išmokos, net jeigu turi tam tikrų panašumų, palyginti su senatvės išmokomis, tikslo ir paskirties požiūriu, t. y. kad jomis, be kita ko, siekiama užtikrinti tam tikro amžiaus sulaukusiems asmenims pragyvenimo lėšų, savo ruožtu nuo senatvės išmokų skiriasi visų pirma tuo, kad jomis siekiamas tikslas susijęs su užimtumo politika, ir kartu padedama atlaisvinti darbuotojų, kurių pensija artėja, užimamas darbo vietas jaunesniems darbo neturintiems asmenims naudai, o tai yra tikslas, iškeltas Europą ištikus ekonominei krizei (šiuo klausimu žr. 1983 m. liepos 5 d. Sprendimo *Valentini*, 171/82, EU:C:1983:189, 16 ir 17 punktus). Įmonės ekonominės veiklos nutraukimo atveju skiriant tokią išmoką lygiai taip pat prisidedama prie atleistų darbuotojų, kuriems taikomas nedarbo draudimas, skaičiaus mažinimo (pagal analogiją žr. 1996 m. liepos 11 d. Sprendimo *Otte*, C-25/95, EU:C:1996:295, 31 punktą).
- 47 Tai reiškia, kad priešpensinės išmokos yra labiau susietos su tokiu kontekstu kaip ekonominė krizė, restruktūrizacija, atleidimas iš darbo ir racionalizavimas.
- 48 Be to, pabrėžtina, kad nors įstatymų numatytos paankstinto išėjimo į pensiją sistemos nepatenka į teisės aktų, taikytų darbuotojų migrantų socialinės apsaugos sistemoms iki Reglamento Nr. 883/2004 įsigaliojimo, taikymo sritį, nuo šiol sąvoka „priešpensinės išmokos“ minėto reglamento 1 straipsnio x punkte apibrėžiama kaip visos išmokos pinigais, išskyrus bedarbio pašalpą arba ankstyvą senatvės išmoką, kurios skiriamos nuo tam tikro amžiaus darbuotojams, apribojusiems, nutraukusiems arba sustabdžiusiems atlygintiną darbinę veiklą nesulaukus amžiaus, suteikiančio teisę gauti senatvės arba ankstyvą ištarnauto laiko pensiją, ir kurių gavimas nepriklauso nuo to, ar atitinkamas asmuo yra kompetentingos valstybės narės įdarbinimo tarnybų žinioje.
- 49 Remiantis ta pačia nuostata, „išankstinė išmoka“ nuo „ankstyvos senatvės išmokos“ skiriasi tuo, kad pastaroji išmoka mokama nesulaukus nustatyto senatvės pensijos amžiaus, o sulaukus minėto amžiaus mokama toliau arba pakeičiama kita senatvės išmoka.
- 50 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar pereinamojo laikotarpio pensija turi būti laikoma „senatvės išmoka“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalies d punktą, ar kaip „priešpensinė išmoka“, kaip ji suprantama pagal to paties reglamento 3 straipsnio 1 dalies i punktą.
- 51 Pirmiausia, kiek tai susiję su pagrindinėje byloje nagrinėjamos išmokos tikslu ir paskirtimi, pasakytina, kad iš Pereinamojo laikotarpio pensijų įstatymo 3 straipsnio, ypač iš jo 1 ir 3 dalių, matyti, jog pereinamojo laikotarpio pensija skirta darbuotojams, ypatingomis sąlygomis dirbantiems darbą, susijusį su rizikos veiksniais, kurie gali lemti nuolatinius sveikatos sutrikimus, arba reikalaujantį, nepaisant technologinės pažangos, specifinių psichinių ir fizinių pajėgumų, kurie yra apriboti arba sumažėję dėl senėjimo proceso dar prieš pasiekiant pensinį amžių, todėl jiems tampa sunkiau dirbti einant ligšiolines pareigas, ir netgi darbuotojams, kurie nebegali dirbti darbo ypatingomis sąlygomis, t. y. tokio, kuris reikalauja ypatingos atsakomybės ir ypatingų pajėgumų ir kurio nebegalima atlikti, nekeliant grėsmės kitų žmonių sveikatai ir gyvybei, dėl pablogėjusių psichofizinių pajėgumų, sukeltų senėjimo proceso.
- 52 Net jeigu *a priori* pereinamojo laikotarpio pensijos gavėjas, kaip darbuotojas, gaunantis priešpensinę išmoką, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio x punktą, nutraukė arba sustabdė savo profesinę veiklą dar nesulaukęs amžiaus, nuo kurio jam pripažįstama senatvės pensija, vis dėlto pereinamojo laikotarpio pensija yra susieta ne su padėtimi darbo rinkoje ekonominės krizės sąlygomis ar įmonės ekonominiu pajėgumu vykdant restruktūrizaciją, o tik su darbo pobūdžiu, kuris yra ypatingas arba atliekamas ypatingomis sąlygomis.
- 53 Be to, kadangi aptariamuose nacionalinės teisės aktuose aiškiai nurodomas darbuotojų senėjimo procesas ir neminimas tikslas atlaisvinti darbo vietas jaunesniems asmenims, pagrindinėje byloje aptariama išmoka veikiau turi sąsają su senatvės išmoka.

- 54 Dėl pagrindinėje byloje aptariamų išmokų apskaičiavimo bazės pasakytina, kad iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą iš esmės matyti, kad pereinamojo laikotarpio pensijos dydis nustatomas pagal senatvės pensijos dydį, o Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio pensijų 14 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad jos dydis negali būti mažesnis už minimalios senatvės pensijos dydį, nustatytą Pensijų įstatyme. Be to, Pereinamojo laikotarpio pensijų įstatymo 18, 19 ir 20 straipsniuose numatytos teisės į priežiūros pašalpą, maitintojo netekimo pensiją ir laidojimo pašalpą tokiais pačiais sąlygomis, kaip numatyta Pensijų įstatyme.
- 55 Galiausiai, kiek tai susiję su pagrindinėje byloje nagrinėjamos išmokos skyrimo sąlygomis, pažymėtina, kad Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio pensijų 4 straipsnyje yra apibrėžtos bendrosios sąlygos, susijusios su amžiumi, darbo stažu ir ilgais įmokų mokėjimo ir nemokėjimo laikotarpiais, kurios iš esmės yra kitokie reikalavimai, keliami senatvės išmokos skyrimui, nei bendrosios priešpensinės išmokoms nustatytos skyrimo sąlygos.
- 56 Konkrečiai kalbant apie teisės į pereinamojo laikotarpio išmoką netekimą, pabrėžtina, kad, nors iš Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio pensijų 16 straipsnio matyti, jog teisė į šią išmoką išnyksta likus dienai iki teisės į senatvės pensiją įgijimo, vis dėlto Teisingumo Teismui pateiktoje bylos medžiagoje nėra jokių duomenų, kurie leistų atmesti galimybę, jog tai yra ankstyva senatvės išmoka, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio x punktą, nes pereinamojo laikotarpio pensija tebemokama pasiekus įprastą amžių, nuo kurio įgyjama teisė į senatvės pensiją, arba ji pakeičiama kita senatvės išmoka.
- 57 Šiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad tiek iš pagrindinėje byloje nagrinėjamos išmokos tikslo ir paskirties, tiek iš jo apskaičiavimo bazės ir skyrimo sąlygų matyti, jog tokia išmoka siejama su senatvės rizika, numatyta Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalies d punkte, ir todėl jai taikoma laikotarpį sumavimo nuostata.
- 58 Taigi į antrąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad tokia išmoka, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, turi būti laikoma „senatvės išmoka“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalies d punktą.

Dėl trečiojo klausimo

- 59 Atsižvelgiant į tai, kas atsakyta į du pirmuosius klausimus, nereikia atsakyti į trečiąjį klausimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 60 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (dešimtoji kolegija) nusprendžia:

- 1. Socialinės išmokos priskyrimas prie konkrečios 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo 3 straipsnyje minimos socialinės apsaugos srities, kurį atlieka kompetentinga nacionalinė institucija pranešime, valstybės narės teikiamame pagal minėto reglamento 9 straipsnio 1 dalį, nėra galutinis. Socialinės išmokos kvalifikavimą gali savarankiškai ir atsižvelgdamas į esminius aptariamą socialinės išmokos elementus atlikti atitinkamas nacionalinis teismas – prireikus kreipdamasis į Teisingumo Teismą su prejudiciniu klausimu.**

- 2. Tokia išmoka, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, turi būti laikoma „senatvės išmoka“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalies d punktą.**

Parašai.